

Mieczysław Sprengel

Zmiany w postawach, działaniach i zachowaniach w społeczeństwie australijskim od II wojny światowej

---

Kultura i Edukacja nr 1, 95-105

2007

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Mieczysław Sprengel

ZMIANY W POSTAWACH, DZIAŁANIACH I ZACHOWANIACH W SPOŁECZEŃSTWIE AUSTRALIJSKIM OD II WOJNY ŚWIATOWEJ

Rozważając kwestię emigracji poszczególnych narodów do innych, obcych państw, a także kwestię wielokulturowych społeczeństw, zastanawiamy się nad położeniem i zachowaniami tych grup i ich losami w przyszłości. O ile w macierzystym kraju nie istnieją ogólnie rzecz biorąc zagrożenia, które mogłyby wpłynąć negatywnie na zachowanie lub utratę własnej kultury, to w przypadku zamieszkania przez emigrantów terytorium o innej kulturze mogą takie zagrożenia wystąpić. Procesy te są naturalne dla społeczeństw wielokulturowych, gdzie wiele członków nowej grupy etnicznej pozostaje pod wpływem kultury dominującej. Jak kształtuje się ten rozkład sił? Odpowiedź na to pytanie mogą dać pogłębione badania i studia nad specyfiką ludzkich grup, które przybyły do danego kraju, jak również rozpoznanie terenu kulturowego, do którego przyjeżdżają nowi przybysze.

W historii mamy wiele przykładów styczności obcych kultur i reperkusji z tym związanych. W dzieje tego obcowania wpisane są wszelkiego rodzaju uprzedzenia, bunty, segregacje rasowe, powstania i wojny. Oprócz tego znajdziemy też przykłady współpracy i współistnienia dla dobra wspólnego danych społeczeństw lub konkretnego kraju. Na ile obywatele nowych społeczeństw są lojalni i zaangażowani w budowę nowego ładu społecznego oraz wierni starej ojczyźnie, pozostaje kolejnym obszarem do zbadania. Czy budując porządek, tworzą nowy zdrowy ład społeczny, pozostaje pytaniem otwartym, albowiem tworząc coś nowego, burzimy „coś” istniejącego, burzimy coś, co było. Tworząc więc nowy porządek, wprowadza się zmiany, które nie przez wszystkich mogą być postrzegane jako ład i nowy porządek społeczny.

Australia, kraj w przeszłości beztronski i spokojny, bez ingerencji białego człowieka był oazą ciszy i nienaruszonych bogactw naturalnych. Porządek naturalny nie był przez wieki naruszony ani zagrożony przez miejscowych tubylców, Aborygenów. Australijscy tubylcy (Aborygeni) zamieszkują Australię od co najmniej 40 000 lat. Resztę obecnej

ludności Australii stanowią imigranci lub ich potomkowie, którzy przybyli tu dopiero w ostatnich 200 latach. Australijscy Aborygeni stanowią około 1% ludności australijskiej, podczas gdy ponad 20% to ludzie urodzeni za granicą. Przeszło połowa osób urodzonych za granicą przybyła z krajów nie anglojęzycznych. W skład społeczeństwa australijskiego wchodzi ludzie z przeszło 100 różnych krajów, ras i kultur, przy czym ludność imigracyjna posługuje się ponad 80 językami, a ludność tubylcza 150 językami.

W Australii jest wydawanych przeszło 100 gazet etnicznych w ponad 30 różnych językach. Oprócz tego wiele kościołów, klubów i mniejszości narodowych regularnie wydaje gazety lub biuletyny w językach obcych. Niektóre z tych gazet są drukowane codziennie, niektóre dwa razy w tygodniu, jeszcze inne tygodniowo lub raz w miesiącu. Przynoszą one wiadomości lokalne, sportowe i zagraniczne. Jak istotną rolę odgrywają one w życiu starych i nowych emigrantów? Jak wpływają na ich zachowania i asymilację w nowym kraju ich zamieszkania?

Biały człowiek przywiózł na początku na australijski kontynent więźniów z Anglii, którzy odpracowywali tutaj swoje wyroki, wielu z nich potem upijało się i wzniecało bójki w Sydney. Niektóre zjawiska z XIX wieku możemy śmiało nazwać patologiami społecznymi i plagami Australii.

1. Zmiany w społeczeństwie australijskim po II wojnie światowej

W Australii po II wojnie światowej nastąpiły zmiany postaw i wartości w społeczeństwie australijskim. Nastąpiła zmiana w składzie etnicznym, ekonomicznym i politycznym społeczeństwa oraz duże zmiany w zakresie życia rodzinnego. Te zmiany spowodowały zmianę postaw w wielu społecznych i moralnych zachowaniach u ludzi, jak aborcja, rozwody itd. Niestety, nie dysponujemy jednak ciągłymi i pełnymi badaniami na przestrzeni omawianego czasu, ponieważ nie były one w sposób systematyczny i ciągły prowadzone. Dla przykładu Norman Feather, pionier systematycznych badań w tej dziedzinie, przeprowadził je tylko odnośnie do wartości rodzicielskich u kobiet i mężczyzn urodzonych w innych krajach. Te warstwowe badania obejmują tylko kilka lat. Inni badacze, jak Pringle, Horne, McGregor i Conway też prowadzili podobne badania, lecz w zakresie innych problemów.

Jedynym źródłem, dającym ciągłą informację o zachowaniach, opiniach i wartościach w australijskim społeczeństwie są informacje zawarte w serii Australian Public Opinion (Gallup) polls zbierane i prowadzone od 1941 roku przez Roy Morgan Research Centre i w latach 80. XX wieku przez kampanię badawczą McNair-Anderson¹. Pomimo braku ciągłości w rejestracji danych w niektórych okresach, materiały, które

---

¹ F.L. Jones, *Changing Attitudes and Values in Post-war Australia* [w:] H. Keith, *Australian Society*, Melbourne 1989, s. 94.

istnieją, są wystarczające do opracowania niniejszego artykułu. Zapisy danych odnośnie do problemu, w jaki sposób Australijczycy oceniają problemy życia publicznego w konfrontacji z ich codziennym życiem prywatnym, zawierają się tylko w wyborczych sondażach.

Pierwsza sprawa dotycząca badań opinii publicznej to ta, iż dane, które są zgromadzone w Australijskim Uniwersytecie Narodowym, nie zostały zarchiwizowane w całości, gdyż obejmują dane od 1943 roku do 1983 roku. Drugim ograniczeniem w istniejących badaniach, które posiadamy, jest to, iż monitorowanie publicznie ważnych reakcji ogranicza się do pytań dotyczących działalności rządu oraz liderów partii, natomiast tematy dotyczące codziennych spraw z życia ludności w Australii nie występują. Na przestrzeni lat opinia publiczna społeczeństwa australijskiego ulegała znacznym zmianom.

Zadaniem tego artykułu będzie przedstawienie kilku zagadnień społecznych objętych przez wyżej wskazane badania. W wyniku badań można przedstawić poglądy na temat opinii innych narodowości o społeczeństwie australijskim i jego strukturze. Na przykład Amerykanie sądzili, że Australia miała strukturę klasową bardziej rozbudowaną niż większość krajów, ale możemy zauważyć, iż struktura ta nie była tak rozbudowana jak w Norwegii czy Ameryce. Z badań wynika, iż Australijczycy lubią Amerykanów i podpisują się pod ich kulturą. Większość Australijczyków postrzega siebie jako ludzi hojnych, odważnych, inteligentnych i kochających pokój.

O ile Australia w latach 80. była społeczeństwem wielokulturowym, to w latach po II wojnie światowej sytuacja była odwrotna, wówczas ludność, która przybyła do Australii miała się zasymilować. Najbardziej zaangażowani w napływ nowych imigrantów do Australii byli australijscy katolicy². Badania wskazują również, iż religia miała bardzo osobisty wpływ na zachowania i decyzje wyborcze u Australijczyków. W październiku 1949 roku Instytut Gallupa pytał respondentów, co ma większy wpływ na twoje poglądy i osobiste życiowe decyzje, religia czy polityka? 3/5 Australijczyków odpowiedziało, iż religia miała większy wpływ na ich życie niż polityka. Sytuacja ta szczególnie dotyczyła osób z średniej klasy oraz bardziej dotyczyło to osób starszych niż młodszych oraz bardziej kobiet niż mężczyzn. Prawie 3/4 kobiet w wieku 50 lat lub więcej oświadczyło, iż największy wpływ w ich życiu wywarła religia. Na podstawie badań uwidoczniła się w społeczeństwie australijskim po II wojnie światowej wzrastająca tendencja laickiego charakteru życia. O ile wpływ religii na społeczeństwo australijskie w 1949 roku był dość znaczny, to w późniejszym czasie uległ on pomniejszeniu³.

---

² Ibidem, s. 97

³ Ibidem, s. 98.

Tabela 1. Stopień społecznej akceptacji tradycyjnych zasad wiary w Australii i w wybranych krajach

Wiara w...	Australia	Dania	Wlk. Brytania	Niemcy	Włochy	10 krajów
<i>Procent wiary w</i>						
Boga	85	58	76	72	84	75
Duszę	73	33	59	61	63	58
Grzech	69	29	69	59	63	57
Życie wieczne	59	26	45	39	47	43
Niebo	64	17	57	31	41	40
Diabła	42	12	30	18	30	25
Piekiło	40	8	27	14	31	23

Źródło: F.L. Jones, *Changing Attitudes and Values...*, s. 112.

W omawianym okresie zmieniało się również spojrzenie na problem cenzurowania książek. 3/5 Australijczyków było za cenzurowaniem książek i jednocześnie z badań wynika, iż bardziej za cenzurą były osoby starsze niż młodsze. Jednocześnie można stwierdzić, iż bardziej konserwatywnymi osobami są mieszkańcy wsi niż miast oraz bardziej liberalnymi są anglikanie niż katolicy.

Interesującą kwestią jest także kwestia równouprawnienia kobiet. W 1939 roku 54% kobiet otrzymywało w Australii niższe pensje od mężczyzn⁴. W czasie wojny wiele kobiet pracowało na stanowiskach, na których mężczyźni zarabkowali na przyzwoite utrzymanie rodziny. W grudniu 1949 roku Australijczycy opowiedzieli się za taką samą pensją zarówno dla kobiet, jak i dla mężczyzn, o ile kobiety wykonują ten sam rodzaj pracy jak mężczyźni. Tak więc w 1950 roku opinia publiczna w Australii była już zdecydowanie za równouprawnieniem kobiet. W tych czasach kobiety bardziej niż mężczyźni wspierały się w dążeniu do uzyskania równości w płacach z mężczyznami. W tej sprawie społeczne wsparcie na rzecz kobiet ogólnie przebiegało na tym samym poziomie we wszystkich grupach społecznych. Aczkolwiek proces osiągnięcia przez kobiety pełnego równouprawnienia w zarobkach trwał jeszcze długo, bo aż 30 lat. Po decyzji sądu w tej sprawie uważano, iż nie tylko kwestia równego zarobkowania, lecz również inne sprawy związane z istniejącą dyskryminacją w płacach znajdą swoje pozytywne rozwiązanie. Na przykład sprawa podstawowych pensji, które dla żonatych mężczyzn były większe niż podstawowe zarobki niezamężnych kobiet.

Inną kwestią poruszaną przez opinię publiczną w tamtym okresie czasu była sprawa bezpłatnej opieki medycznej. Za takim systemem medycznym opowiadała się mała część społeczeństwa, bo wiązało się to z większą kontrolą nad zarobkami, w efekcie czego do referendum w tej kwestii nie doszło, bo tylko 2/5 osób w 1948 roku była za

⁴ Ibidem, s. 99.

tym projektem⁵. Sprzeciw w tej sprawie wyrazili ludzie starsi, dawni mieszkańcy Australii, nie katolicy i ludzie ze średniej klasy. Poprzez głosowanie to widać, iż religia ma ważny wpływ na ludzkie opinie i w efekcie na wyniki głosowań. Oprócz tego można zauważyć zależność własnych przekonań od przynależności do klasy społecznej.

2. Czas nadziei

W połowie lat 60. australijska scena polityczna była już bardziej skomplikowana niż w późnych latach 40. XX wieku. W wyniku dużego podziału w Australijskiej Partii Pracy w połowie lat 50. powstała nowa katolicka orientacja i antykomunistyczny odłam Demokratycznej Partii Pracy, który skierował i przyciągnął do siebie znaczącą liczbę wyborców głosujących kiedyś na Australijską Partię Pracy. W wyniku antykomunistycznego nastawienia społeczeństwo Australii popierało również udział Australii w wojnie w Wietnamie.

Od 1956 roku na kształtowanie opinii publicznej miała wpływ telewizja. Nowe techniczne odkrycia miały znaczącą rolę dla kultury masowej i edukacji w Australii, tym bardziej iż w Australii w tym czasie spotykamy się z rządową interwencją w szkolnictwo wyższe. W 1956 roku rząd premiera Menziesia zdawał sobie sprawę z technologicznego opóźnienia Australii i zlecił Murray'owi zbadać stan szkolnictwa wyższego. Informacji takich szczególnie potrzebował rząd w Australii po wysłaniu sputnika przez Związek Radziecki. Raport Murray'a miał bogate znaczenie nie tylko dla szkolnictwa wyższego, ale również dla szkół podstawowych, średnich i innych wyższych uczelni⁶. W wyniku tej interwencji znacząco wzrosła rządowa pomoc finansowa na sprzęt do badań naukowych oraz nastąpiło przygotowanie nowych miejsc nauki dla dzieci urodzonych po II wojnie światowej z okresu „baby boom”.

Odmiennym problemem był brak właściwej pomocy finansowej ze strony rządu dla szkół katolickich. Punktem kulminacyjnym tego problemu był strajk w lipcu w 1962 roku, kiedy dzieci z Goulburn domagały się wejścia do lokalnych szkół stanowych. W tej nieciekawej sytuacji rząd Menziesia w celu zdobycia poparcia wśród opinii publicznej obiecał pomoc ze strony państwa na laboratoria naukowe i popularyzowanie wiedzy. Pozytywny rezultat w tych sprawach pozwolił wygrać rządowi Menziesia następne wybory.

W wyniku dekolonizacji zwiększył się atak na politykę „Białej Australii” oraz zwiększyła się presja publicznej opinii w sprawie zmniejszenia dyskryminacji na rzecz Aborygenów. W wyniku tego powszechnego zainteresowania sprawą Aborygenów rząd powołał do istnienia w 1961 roku Australijski Instytut ds. Studiów nad Aborygenami⁷.

⁵ Ibidem, s. 101.

⁶ Ibidem, s. 103. F. Cain, *Menzies in war and peace*, St. Leonards 1997, s. 50.

⁷ F.L. Jones, op.cit., s. 104.

W dwa lata później powstało Społeczne Centrum Wiedzy, które obecnie istnieje pod nazwą Academy of the Social Science in Australia, a wówczas prowadziło badania nad społecznością Aborygeńską w Australii. Jednocześnie w tym samym czasie, kiedy podjęto badania nad kwestią aborygeńską, zapisano dwóch pierwszych studentów o pochodzeniu aborygeńskim na Uniwersytecie Sydneyjskim.

W późniejszych latach 40. XX wieku około 1/3 populacji chciała, aby federalny rząd kontrolował ceny. W połowie lat 60. Australijczycy byli o wiele bardziej tolerancyjni w kwestii centralnej interwencji rządu w gospodarkę krajową niż w latach 40. XX wieku. We wrześniu w 1966 roku w badaniach Gallupa pytano społeczeństwo australijskie o możliwość przeprowadzenia referendum w sprawie udzielenia władzy rządowi federalnemu w sprawie kontrolowania cen i odsetek. Według wyników badań okazało się, iż blisko 63% odpowiedziało by za interwencją rządową w sprawie cen i odsetek⁸. W tej sprawie uwidoczniło się wyraźne podzielenie opinii publicznej na tych, którzy popierają interwencję rządową (starsi mężczyźni, wykształceni pracownicy) i członków mniejszych klas. Ponieważ badania Gallupa Polla odbywały się w różnych okresach czasowych w polu tego zagadnienia, to wydaje się ciekawe porównanie tych różnych opinii pomiędzy poszczególnymi klasami. W 1948 roku tylko 1/6 wyższych pracowników z klasy białych kołnierzyków popierała centralną kontrolę nad cenami. Z kolei w tym samym roku 1/2 osób należących do niebieskich kołnierzyków popierała politykę interwencji państwa nad cenami. W 1966 roku różnica ta znacznie się zmniejszyła. Otóż w 1966 roku aż 1/2 osób należących do białych kołnierzyków była za cenami kontrolowanymi przez państwo a 2/3 osób z klasy niebieskich kołnierzyków chciało tej samej kontroli państwa. Na przestrzeni tych lat można zauważyć, iż nie tylko występujące różnice w opinii publicznej zmniejszyły się co do interwencji państwa nad cenami, ale również zmniejszyła się sama różnica pomiędzy klasami.

Podobnie na pytanie w sprawie wsparcia rządowego dla szkół kościelnych ludność australijska domagała się dotacji ze strony rządu. W lutym 1966 roku po trzech latach od deklarowanej pomocy ze strony państwa australijskiego dla kościelnych szkół, większość Australijczyków (61%) była za pomocą państwową dla szkół katolickich. Wśród zaś samych katolików 88% było za powszechną pomocą dla szkół katolickich. W badaniach tych wystąpiły tylko małe różnice odnośnie do wykonywanych zawodów, wieku, płci i zamieszkiwanych przez ludność regionów.

W związku z zaangażowaniem Australii w walkę przeciw komunizmowi w Wietnamie, w listopadzie 1964 roku rząd Menziesia ogłosił decyzję o powołaniu losowo na okres dwóch lat wybranych mężczyzn w wieku 20 lat do wojska. W lutym 1966 roku zdecydowano, iż żołnierze mają służyć w Wietnamie. Badania Gallupa Polla przeprowadzone w 1966 roku miały na celu poznanie opinii społeczeństwa australijskiego w sprawie udziału młodych żołnierzy w wojnie w Wietnamie. Wykazały one, iż więk-

---

⁸ Ibidem, s. 104.

szość, bo 52%, uważała, że żołnierze powinni pozostać w domu. Te opinie szczególnie były popularne wśród kobiet w średnim wieku, które chciały mieć swoich dojrzałych synów w bezpiecznym kraju, również za tymi samymi opiniami stali ludzie należący do klasy niebieskich kołnierzyków. Opinie panujące w ówczesnej Australii były takie same jak w Ameryce, tylko trochę później je zaprezentowano w Australii.

Kolejną sprawą, która została poddana badaniom sondażowym w Australii, była kwestia ustalonego wieku spożywania alkoholu przez ludzi młodych. Duża część Australijczyków, bo aż 37% wyraziło opinię, iż zarówno kobiety, jak i mężczyźni mogą pić alkohol od 18 lat. Ci, którzy nie zadeklarowali wieku 18 lat jako najwłaściwszego do spożywania alkoholu, wskazali 21 lat ukończonych jako wiek najbardziej właściwy. Starsi respondenci generalnie wskazywali na wyższy wiek dla spożywania alkoholu niż młodszy respondenci. Z kolei Anglikanie byli bardziej liberalni w podejściu do wyznaczenia wieku spożywania alkoholu niż członkowie innych Kościołów. Patrząc na socjalne klasy przez pryzmat omawianego problemu, nie ma aż tak dużej różnicy pomiędzy białymi a niebieskimi kołnierzykami. Klasa białych kołnierzyków z wyższych stanowisk była bardziej skłonna do uznania za legalne spożywanie alkoholu przez osoby w 18 roku życia niż osoby należące do białych kołnierzyków z niższych sfer. W sumie osoby piastujące wyższe stanowiska wśród białych i niebieskich kołnierzyków bardziej przychyliły się do picia alkoholu w wieku 18 lat.

Podobnie australijskie społeczeństwo, podzielone na białe i niebieskie kołnierzyki, oceniało sposób spędzania niedzielnego czasu na odpoczynek i uprawianie hazardu w niedzielę. Dla przykładu kobiety były bardziej przeciwnie niż mężczyźni w urządzaniu w niedzielę gonitwy koni.

Australijskie społeczeństwo w połowie lat 60. XX wieku było nadal konserwatywne odnośnie do zachowań społecznych, lecz bardziej tolerancyjne w ocenie stopnia zaangażowania rządu w kontrolę życia gospodarczego. Dysproporcje te bardziej uwidaczniają się w czasie zaangażowania Australii w działania wojenne. W połowie lat 60. ugrupowania młodszych obozów partyjnych były bardziej konserwatywne. Często były to obozy, które otworzyły swój elektorat po 1955 roku. Również w dziedzinie polityki odnotowujemy bardziej konserwatywne zachowania u kobiet niż u mężczyzn.

Jeśli chodzi o wpływ religii, to generalnie można powiedzieć, iż nie był on znaczący. Zwiększająca się liczba europejskich katolików miała wpływ na religijny podział przeciwników na Labor Party i osób z grona Partii Pracy. Badacz Mills wskazuje, iż katolicy z nie anglojęzycznych krajów byli minimalnie nastawieni przeciw Labor Party, a z krajów anglojęzycznych katolicy byli za Partią Pracy. Aczkolwiek istniejące źródła w tej sprawie różnią się z tymi, którymi dysponuje nauka, to każda z liczących się grup religijnych (katolicy i protestanci) miała wpływ na kształtowanie się głównego nurtu politycznego pomiędzy 1949 a 1966 rokiem. Klasa zawodowa była jednakowo ważna w tych dwóch okresach, z kolei religia, wiek, miejsce zamieszkania oraz posiadanie np. samochodu miało bardzo różny, słaby bądź mocny wpływ. Ponadczasowym czynnikiem okazała się religijność wyborców, która poddana została wielkim zmianom. Wiek

lub grupa społeczna okazały się następnymi ważnymi czynnikami różnicującymi społeczeństwo australijskie z tych lat. Nie dysponujemy faktami, iż klasa zawodowa była elementem dominującym w wyborach pomiędzy końcem II wojny światowej i początkiem lat 60. XX wieku.

W 1980 roku Horne opublikował książkę, w której określił czas pomiędzy 1966 a 1972 rokiem jako „czas nadziei”. Pod wpływem Don Chippa, który był ministrem urzędu celnego, została zliberalizowana cenzura, wprowadzono seksualną liberalizację, ruch kobiet, prawa gejów oraz prawa ziemi Aborygenów. Wszystkie te zmiany zaczęły się przed Whitlamem (liderem ALP) i symbolizowały nadchodzące zmiany i zwycięstwo Partii Pracy. Ten trend był poniekąd zaprojektowany, ale również był konsekwencją zmian społecznych i niematerialnych wartości. Wiele tych spraw zostało przeniesionych w XX wieku ze Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej⁹.

3. Zmiany w latach 70. i 80.

W 70. latach wystąpił także społeczny i polityczny zamęt wokół ropy naftowej. Wzrost cen ropy naftowej spowodował wysoki wzrost odsetka bezrobocia, szczególnie wśród młodych ludzi, którzy zakończyli edukację. Większość zmian społecznych i ekonomicznych spowodowała wzrost udziału zamężnych i pracujących kobiet w życiu zawodowym w Australii. Kilka statystyk wskazuje na wzrost zaangażowania pracujących kobiet w życiu zawodowym. Pod koniec lat 60. XX wieku około 2/5 zamężnych kobiet posiadających dziecko pracowało przynajmniej tydzień lub więcej czasu w czasie roku¹⁰. Z kolei pod koniec lat 70. już ponad połowa kobiet tak postępowała.

Inne zmiany możemy zaobserwować na polu statystyki dotyczącej rozwodów, i tak w 1960 roku 3/4 z 1000 zamężnych kobiet było po rozwodzie, a we wczesnych latach 80. XX wieku 11/12 była po rozwodzie. Oczywiście należy zdać sobie sprawę, iż wskaźnik rozwodów podskoczył w górę, o 20% w 1976 roku¹¹, z uwagi na zaistnienie nowego prawa rozwodowego (New Family Law Act) w Australii. Odnotować można również powstanie prawa (Family Law Act in 1975 roku), które gwarantowało równość kobietom.

Jeśli chodzi o stan zatrudnienia, to pomiędzy 1967 rokiem i 1983 rokiem, australijskie fabryki miały zatrudnionych 125 000 robotników. Bezrobocie wynosiło wówczas od 2 do 10% w Australii. Na skutek koreańskiej wojny i boomu w cenach za wełnę pomiędzy 1947 rokiem a 1953 rokiem ceny rosły podwójnie. W następnych dekadach ceny były raczej stabilne. Także ceny pomiędzy 1963 rokiem a 1973 rokiem wzrosły

⁹ Por. Ch. Stafford, B. Furze, *Society and Change*, Melbourne 1997, s. 139–144.

¹⁰ F.L. Jones, op.cit., s. 109.

¹¹ W. Vampley, *Australians Historical Statistics*, Sydney 1987, s. 47.

o mniej więcej połowę. W związku ze zmianami ekonomicznymi stabilizacja życia społecznego została poddana gwałtownym zmianom. Na podstawie istniejących badań można dokonać porównania, jaki wpływ na kształtowanie opinii publicznej miała tradycyjna klasa i religijne zachowania ludzi w Australii. Prowadzono różne badania w różnych kombinacjach, lecz z pewnością nie było specjalnych badań nastawionych specyficznie na zbadanie wpływu religii na głosujących. Można jednak stwierdzić, iż w 1983 roku ludzie młodzi byli mniej konserwatywni niż średnie pokolenie, które było bardziej konserwatywne niż osoby po pięćdziesiątym roku życia. W badaniach tych wyłączone zostały osoby od 18-tego do 20-tego roku życia.

Zauważalne jest to, iż wpływ religii był o wiele większy do połowy lat 60. XX wieku. Religijność na początku XX stulecia naszej ery odgrywała większe znaczenie w życiu politycznym niż wykonywany zawód. Katolicy pracujący fizycznie głosowali bardziej na Labor Party (Partię Pracy) niż katolicy pracujący niefizycznie, różnica wynosiła 30%. Również na początku lat 50. te różnice były duże i osiągnęły około 25%. Do początku lat 70. XX wieku można zauważyć wpływ katolicyzmu na głosujących. Jednak religijne wychowanie od połowy stulecia XX wieku pozostaje w cieniu wpływu na głosujących w Australii.

Jeśli chodzi o nastawienie społeczeństwa australijskiego do Partii Pracy, to można powiedzieć, iż kobiety były w niewielkim stopniu nastawione negatywnie do tej partii, a wśród farmerów partia ta nie była popularna. W 1983 roku pracownikami farm w większości przypadków byli właściciele farm i członkowie ich rodzin.

Podsumowując niniejszy artykuł, warto zwrócić uwagę na wskaźniki ukazujące stopień zadowolenia z życia Australijczyków i innych wybranych społeczeństw z europejskich krajów.

Tabela 2 Wskaźniki dobrego samopoczucia z życia w Australii i w wybranych krajach europejskich

Wskaźniki zadowolenia	Australia	Dania	Wlk. Brytania	Niemcy	Włochy	10 krajów
Z całości życia	7,6	8,2	7,7	7,2	6,6	7,1
Z życia domowego	8,4	8,7	8,4	7,6	7,3	7,8
Z życia finansowego	6,7	7,4	6,8	6,9	6,3	6,6
Procent osób bardzo zadowolonych ze wszystkiego	34	30	38	10	10	21
Procent osób bardzo dumnych ze swojej narodowości	70	30	55	21	41	38

Źródło: K. Hancock, *Australian Society*, Melbourne 1989, s. 116.

Z niniejszej tabeli wynika, iż Duńczycy są bardziej zadowoleni z życia niż obywatele z innych krajów. Duńczycy są zadowoleni z życia domowego, domowych finansów i pracy. We wszystkich czterech krajach i w dziesięciu europejskich innych krajach,

większość ludzi jest mniej zadowolona z finansów domowych niż z domowego życia. Po Duńczykach Anglicy i Australijczycy są następnymi narodami, które są najbardziej zadowolone z życia.

Wśród Australijczyków około 1/5 ocenia swoje zadowolenie na najwyższym poziomie. Można też zaobserwować kilka różnych poziomów zadowolenia w klasie społecznej, religijnej i politycznej. Narodowy sentyment w Australii jest mocniejszy wśród starszych ludzi niż młodszych. 3/4 Australijczyków po 50. lub starszych jest bardzo dumnych ze swojej narodowości natomiast wśród młodych (po 35 roku życia) tylko 2/3 jest zadowolonych z przynależności do Australii. Ludzie z wyższej klasy białych kołnierzyków są tylko nieznacznie w większym stopniu nacjonalistami niż pracownicy fizyczni.

4. Dzisiejsza wielokulturowa Australia

Dziś Australia jest społeczeństwem nowoczesnym poddanym dużym wpływom ze strony Stanów Zjednoczonych. Na dobre zagościł tu dobrobyt i od wielu lat zdobycze najnowszej kultury i techniki. Ludzie przyjeżdżający tu widzą pełny rozwój technologii, przemysłu, handlu i obsługi klienta od rozwożonego jedzenia po fachowe doradztwo w upiększaniu domu w celu uzyskania lepszej ceny ze sprzedaży nieruchomości. Wielu specjalistów za kilka godzin konsultacji bierze od kilkuset do paru tysięcy dolarów australijskich. Z drugiej strony wciąż można spotkać w Sydney tych samych od lat bezdomnych, w których życiu nic się nie zmieniło oprócz tego, iż są starsi, ale i to jest czasami niezauważalne, gdyż twarz pokrywa gęsta broda. W ich życiu panuje ład i utarty porządek dnia. Natomiast ci, którzy mają wszystko zaplanowane, biegają za pieniędzmi po całej metropolii w Sydney, aby zarobić kolejne kilkaset lub kilkadziesiąt dolarów. W chaosie życia w wieżowcach przy nieskończonej liczbie wind załatwiają urzędnicy sprawy mniej lub bardziej ważne, które czasami nie dają ludziom odpoczynku, a tylko mnożą kolejne stresy i problemy do załatwienia. Po pracy wiele osób wraca miejscowymi pociągami do domu. Widać na ich twarzach zmęczenie, a w słoneczne dni lata pot na czole, czy to ma być porządkiem współczesnego świata? Australia – daleki spokojny kraj – ma w dużych miastach iskrę tętniącego współczesnego i nowoczesnego życia społecznego.

W Australii mieszka dużo osób uzależnionych od gry w maszyny, spędzających dziesiątki godzin tygodniowo w różnych lokalnych klubach. Z kolei w niektórych dzielnicach, jak Kings Cross, tętni nocne życie, jeszcze w innych dzielnicach ludzie pracują w fabrykach i prywatnych przedsiębiorstwach, aby jak najwięcej zarobić na spłatę skredytowanego na wiele lat domu. Wielu Australijczyków uwalnia się permanentnie dzięki ciężkiej pracy od kredytów zaciągniętych w bogatych, dużych bankach (Westpac, National Australia Bank, Commonwealth Bank, ANZ).

Poza miastem znajdują się olbrzymie australijskie przestrzenie, gdzie istnieje porządek natury. Tu życie biegnie wolniej i bardziej statecznie, czasami tylko przestrzeń

na ziemi lub w powietrzu przemierzają środki lokomocji, np. ciężarówki zwane pociągami drogowymi, które wznecają niesamowitą ilość czerwonego kurzu. Na niebie widać czasem samolot z namalowanym czerwonym na ogonie kangurem, który przenosi turystów lub biznesmenów z odległych miast australijskich.

Na tym australijskim terytorium ukształtowało się wielokulturowe społeczeństwo, które nadaje tępo życiu gospodarczemu w Australii. Wielu emigrantów ciężko pracując w Australii, postawiło ten kraj na odpowiedni i przyzwoity poziom cywilizacyjny.

Rząd Federalny i rządy stanowe popierają ideę mieszanego, inaczej mówiąc wielokulturowego społeczeństwa, gdzie nikt nie spodziewa się, że nowi osiedleńcy porzucą swoje tradycje po przybyciu do Australii. Można utrzymywać swoją kulturę, język, tradycje, jeżeli tylko nie wchodzi one w konflikt z prawem australijskim czy podstawowymi wartościami społecznymi. Australia nie życzy sobie, aby grupy etniczne tworzyły odrębne enklawy w oderwaniu od reszty społeczeństwa ani też aby sprowadziły konflikty narodowe czy rasowe z innych stron świata. Oczywiście może się zdarzyć, że spotka się Australijczyków, którzy nie podzielają tych poglądów i których nastawienie będzie niechętnie, ponieważ ktoś nie posługuje się językiem angielskim względnie ma inne tradycje¹².

Poprzez badania nad australijskimi pokoleniami wyłonił się obraz australijskiego społeczeństwa z ostatnich lat. Ostatnie pokolenia były mocno doświadczone przez rozmaite zmiany w minionym stuleciu. Klasa, religia i region ciągle były czynnikami, które oddziaływały na ludzkie opinie i sądy na świat i na politykę. Jednakże w latach 80. XX wieku Australia stała się bardziej pluralistyczna i kulturalnie urozmaicona niż 30 lat temu. Te grupy ludzkie mobilizowały się na skutek prostych apeli skierowanych do klas interesu, religijnych i etnicznych ugrupowań. Nie były wówczas tak mocno jak dziś rozbudowane mass media, które stanowią w ostatnich dekadach duże okno na świat dla australijskiego społeczeństwa, które chłonie zachowania i sposób na życie w sposób bezpośredni nie tylko z Australii, ale również z innych krajów i regionów świata.

LITERATURA:

Cain F., *Menzies in war and peace*, St. Leonards 1997.

Department of Immigration Local Government and Ethnic Affairs, Canberra 1988.

Jones F.L., *Changing Attitudes and Values in Post-war Australia* [w:] K. Hancock, *Australian Society*, Melbourne 1989.

Stafford Ch., Furze B., *Society and Change*, Melbourne 1997.

Vampley W., *Australians Historical Statistics*, Sydney 1987.

---

¹² Department of Immigration Local Government and Ethnic Affairs (DILGEA), Canberra 1988, s.180.